מצילין מזון ג' סעודות מאי לאו דלא אכל לא דאכל שחרית מצילין מזון שתי סעודות מאי לאו דלא אכל לא דאכל במנחה מצילין מזון סעודה אחת מאי לאו דלא אכל לא דאכל והא מדקתני סיפא רבי יוסי אומר לעולם מצילין מזון ג' סעודות מכלל דתנא קמא ג' סבירא ליה אלא מחוורתא מתני' דלא כרבי חידקא והא [א]דתנן מי [א]שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי מזון ארבע עשרה לא יטול מן הקופה מני לא רבנן ולא רבי חידקא אי רבנן חמסרי הויין אי רבי חידקא שית סרי הויין לעולם רבנן דאמרינן ליה מאי דבעית למיכל באפוקי שבתא אכליה בשבתא לימא רבנן היא ולא ר' חידקא אפי' תימא ר' חידקא דאמרינן ליה מאי דבעית למיכל במעלי שבתא אכליה לאורתא וכולי יומא דמעלי שבתא בתעניתא מותבינן ליה אלא הא מני רבי עקיבא היא דאמר[ב] [ב]עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות [ג]והא דתנן [ג]אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מככר בפונדיון מד' סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה ואם שבת נותנין לו מזון ג' סעודות לימא רבנן היא ולא ר' חידקא לעולם ר' חידקא כגון דאיכא סעודה בהדיה דאמרינן ליה הא דאיכא בהדך אכליה וכי אזיל בריקן אזיל דמלווינן ליה סעודה בהדיה מאי פרנסת לינה אמר רב פפא פוריא ובי סדיא: ת"ר [ד]קערות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית שחרית מדיחן לאכול בהן בצהרים בצהרים מדיחן לאכול בהן במנחה מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח אבל כוסות וקיתוניות וצלוחיות מדיח והולך כל היום כולו לפי שאין קבע לשתיה א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא [ה]כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג מחבלו של משיח כתיב הכא [1]יום וכתיב התם [2]הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום וגו' מדינה של גיהנם כתיב הכא יום וכתיב התם [3]יום עברה היום ההוא ממלחמת גוג ומגוג כתיב הכא יום וכתיב התם [4]ביום בא גוג א"ר יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר [5]אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך

נחלת

לעולם מצילין מזון ג' סעודות. מדלא אמר ארבע לית ליה דרבי חידקא: **מכלל דתנא קמא שלש סעודות סבירא ליה.** דבהאי לא איפליגו אלא דת"ק סבר מה שעבר כבר לא יציל ולרבי יוסי יציל: **תמחוי.** קערה גדולה היא וגובין בה גבאים מאכל מבעלי בתים ומחלקין לעניים ב' סעודות ליום מיום ליום: **לא יטול.** כיון דיש לו נמצא גוזל לעניים: **קופה.** מעות הן לפרנס עניים בני טובים דזיל להו מילתא דתמחוי ומתחלקין מע"ש לע"ש: **י"ד סעודות לא יטול מן הקופה.** שהרי יכול להמתין לע"ש הבאה אבל כשיש לו מזון י"ג יטול שהרי לא תחלק עוד עד שיגיע ע"ש והרי לשבעה ימי שבת צריכין י"ד סעודות: **אכליה בשבתא.** שהרי תאכלנה סמוך לערב ולא תצטרך לאכול בלילה. ואף על גב דאמרינן לקמן לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת ה"מ למאן דאפשר ליה: **בתעניתא מותבינן ליה.** בתמיה: **אלא הא מני ר' עקיבא היא.** ולענין סעודת שבת במאן דאפשר ליה איכא למימר כרבנן ואיכא למימר כרבי חידקא ומיהו האי דצריך לבריות יעשה שבתו חול ולא יטיל על אחרים כבוד שבתותיו: **אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום.** שאינו לן בלילה אצלם: **מככר.** הלקוח בפונדיון כשהשער ד' סאין בסלע והפונדיון אחד מי"ב בדינר דהוא אחד ממ"ח בסלע ושיערו לו חכמים ככר זו לשתי סעודות היום והלילה: **לן נותנין לו פרנסת לינה.** לקמן מפרש מאי היא שהרי סעודה של לילה בכלל ככר היא וככר זו משערינן בעירובין (דף פב:) למזון שתי סעודות לעירובי תחומין: **ואם שבת.** אצלם בשבת: **מאי פרנסת לינה.** הא קבל ליה סעודת הלילה: **בי סדיא.** לבדין פולטר"א להניח תחת מראשותיו: **שוב אינו מדיחן.** דאין הדחה זו אלא לחול: **חבלו של משיח.** כדאמרי' בכתובות (דף קיב:) דור שבן דוד בא בו קטיגוריא בתלמידי חכמים שנאמר ועוד בה עשיריה וגו'[ד]. חבלי לשון חבלי יולדה (הושע יג): **בלי מצרים.** כלומר אין לה קץ: **אז תתענג.** בתר וקראת לשבת עונג כתיב:

נחלת

במנחה מצילין מזון סעודה אחת. מכאן משמע דזמן אכילה שלישית בשבת היא מן המנחה ולמעלה דלא כאותם שמחלקין סעודת שחרית ומברכין בינתים ומיהו מהא דאמרינן בפסחים בפ"ק (דף יג.) י"ד שחל להיות בשבת[א] משייר מזון שתי סעודות[ב] אין ראיה מדאין משיירין מזון ג' סעודות שאין לעשות ב' סעודות שחרית דהא כיון שאוכל הכל שחרית[ג] חשיב כסעודה אחת ועוד אומר ר"י שיש כאן איסור ברכה שאינה צריכה כדאי' בפ' בא לו (יומא דף ע.) גבי ובעשור שבחומש הפקודים דקאמר וניתי ס"ת אחרינא ונקרי א"ר שמעון בן לקיש מפני ברכה שאינה צריכה: **מככר בפונדיון כו'.** היינו כר' יוחנן בן ברוקא דחשיב ככר בפונדיון מד' סאין בסלע שתי סעודות דעירוב ופליג התם (עירובין דף פב:) ארבי מאיר ורבי יהודה שאומרים התם שיעור אחר: **והא** דתנן אין פוחתין כו' נימא רבנן היא ולא רבי חידקא. אומר ר"י דאין לפרש שבת נותנין לו מזון ג' סעודות דהיינו כשבא שם בע"ש לעת האוכל דמסתמא ישבות שם שאין רגילות כל כך ללכת ערב שבת ובשביל שבת נותנים לו סעודה אחת יותר ממה שנותנין לו בשאר ימים דא"כ היכי ניחא לרבנן והלא מן הכל אין לו כי אם ד' סעודות אחת שהביא עמו דמלוינן בהדיה ושלשה שנתנו לו וכשיאכל אחת בערב שבת לא ישארו בידו רק ג' סעודות ואותן יאכל בשבת וא"כ תיקשי נמי לרבנן וכי אזיל ריקן אזיל כדפריך בסמוך ומיהו איכא למימר דבסמוך לרבנן נמי פריך אבל קשה דכי משני דמלוינן ליה סעודה בהדיה לא תירץ כלום לר' חידקא דאין לו לשבת כ"א שלש סעודות ולר' חידקא צריך ד' ונראה לר"י דכשבא בע"ש לעת האוכל נותנין לו מזון ב' סעודות כמו בשאר ימים ואם בא לשבות שם מוסיפין לו עוד ג' סעודות וקאמר לימא רבנן היא ולא רבי חידקא דלרבנן ניחא שיש בידו ה' סעודות בתחילת שבת ואותה שהביא עמו יאכל בע"ש ומאותן ה' סעודות יאכל ג' בשבת ואחת במוצאי שבת ואחת יוליך עמו אלא לרבי חידקא כשיאכל ד' בשבת ואחת להוליך עמו למחר א"כ מה יאכל במוצאי שבת וליכא למימר דאמרינן ליה מה דהוה לך למיכל באפוקי שבתא אכול בשבתא כדאמרי' לעיל דהתם אמרינן ליה כדי שלא יהא ניזון מן הצדקה אבל הכא ככר הוא ניזון ולהכי נוטל כל צורכו ומשני דאיכא סעודה בהדיה המתרץ היה סבור שהיה פשוט למקשה שהסעודה שיוליך עמו נותנין לו באחד בשבת אע"פ שבשאר ימים נותנין לו סעודה שיוליך עמו עם אחרות בע"ש אין נותנין לו אותה עד שילך לפי שאינו הולך מיד עד אחר השבת ולכך היה סבור שהמקשה לא היה יודע שהביא סעודה עמו ואין לו בתחלת השבת אלא ד' להכי משני ליה דאיכא סעודה בהדיה והמקשה משיב דפשיטא ליה דאיכא סעודה בהדיה אך קשה ליה כיון דמתרצת דאכיל לכולהו וכי אזיל בריקן אזיל שכמו שהביא עמו לכאן כן ישאנה עמו בצאתו מכאן ומשני דמלווינן ליה כו':

דמלוינן סעודה בהדיה. וא"ת א"כ אמאי נותנים לו ג' סעודות כיון שמביא אחת עמו יתנו לו אחת ויאכל אחת והאחת יוליך עמו וי"ל דאין מחלקין תמחוי בלילה אלא ביום בזמן הסעודה ולכך נותנין לו שנים שיאכל אחת מיד ואחת בלילה במקום שיהיה ואחת להוליך עמו למחר: **לפי שאין קבע לשתיה.** מכאן יש ללמוד בלילה כשרוצה להתענות למחר לאחר אכילה אע"פ שאינו יכול לאכול אם לא התנה לפי שמסתמא כשבירך סילק דעתו מלאכול מלשתות ודאי לא סילק דעתו כדאמר הכא דאין קבע לשתיה והיכא דלא שכיח יין אע"ג דסילק דעתו מן היין מ"מ ממים לא סילק דעתו ומיהו אומר ר"י דשמא דוקא בימיהם שהיו קובעין עצמן לשתיה אחר אכילה אמרו דאין קבע לשתיה אבל לדידן לא וריב"א פירש במסכת תענית (דף יב.) שאף לאחר שישן מותר לשתות על פי הירושלמי ואין ר"י רוצה להקל כל כך כיון שלא נזכר בהדיא בש"ס שלנו [עיין תוספות תענית יב: ד"ה ניס]:

רוכס

מסורת הש"ס

א) פסח פ"ח מ"ז, ב) פסחי' קיב. קיג., ג) פאה פ"ח מ"ז ב"ב ט., ד) [ישעיה ו],

תורה אור השלם

1 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה: שמות טז כה

2 הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: מלאכי ג כג

3 יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמְצוּקָה יוֹם שֹׁאָה וּמְשׁוֹאָה יוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה יוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל: צפניה א טו

4 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּיוֹם בּוֹא גוֹג עַל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים תַּעֲלֶה חֲמָתִי בְּאַפִּי: יחזקאל לח יח

5 אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי יְיָ דִּבֵּר: ישעיהו נח יד

רבינו חננאל

ולפיכך שנינו שמציל מזון ג' סעודות, ומתניתין מחוורתא דלא כר' חידקא. כלי מאכל אינו מדיח אלא מה שצריך לוכל בו בשבת לפי זמן סעודותיו, אבל כלי שתייה כל היום, שאין קבע לשתייה.

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ט מהלכות מתנות עניים הלכה יג סמג עשין קסב טור שו"ע יו"ד סימן רנג סעיף א ב:

לא ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ז סמג עשין ל טוש"ע או"ח סי' רמב:

לב ג מיי' פ"ז מהלכות מ"ע הלכה ח סמג עשין קסב טוש"ע יו"ד סימן רנ סעיף ד:

לג ד מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכג סעיף ו:

לד ה מיי' פ"ל שם הלכה ט סמג עשין ל טוש"ע או"ח סימן רצא סעיף א:

לעזי רש"י

פולטר"א [פילטרי"ש]. לבד.

מוסף רש"י

נחלה בלי מצרים. כמה שנאמר (בראשית כח) ופרצת ימה וקדמה וגו'. לא כאברהם שנאמר (שם יג) הארץ אשר אתה רואה, ויעקב שמר את השבת, שנאמר (שם לג) ויחן את פני העיר, שקבע תחומין עם דמדומי חמה כך פי' ר' שמשון (ישעיה נח יד).

מוסף תוספות

א. מבערין את הכל מלפני השבת. תוס' הרא"ש. ב. אבל מזון ג' סעודות אין משיירים משום דחמץ אסור מד' שעות ולמעלה. תוס' הרא"ש. ג. (ד)אף אם יחלוק סעודה אחת לשתי סעודות. תוס' הרא"ש.